

MICHAL VEČEŘA / 16. 2. 2021

Filmový obchodník Josef Auerbach

Jméno Josefa Auerbacha nemusí být známé všem, kteří se zajímají o historii české meziválečné kinematografie, přesto ale představuje jednoho z nejvýznamnějších dobových podnikatelů. Jím ovládané společnosti Elektafilm a Slaviafilm z celého objemu asi 350 filmů vyrobených mezi lety 1930 a 1945 vyrobily 71 filmů, tedy přibližně jednu pětinu veškeré produkce.^[1] Mezi natočenými tituly bychom našli některé z největších kasovních hitů třicátých let, jako byla série filmů s Vlastou Burianem v hlavní roli. Stejně jako jeho další kolegové a konkurenti figuroval Auerbach ve více než jedné společnosti a díky personálním vazbám měl nakonec větší vliv, než by dával tušit seznam jeho oficiálních funkcí. Pokud by nějaká funkce výstižně popisovala Auerbacha, tak by to nebyl producent, nakonec ani distributor, ale především obchodník, pro kterého vlastní produkce filmů představovala pouze doplněk, jenž rozvíjel jeho celkové aktivity, a který v případě nutnosti dokázal změnit obor svého podnikání. Filmy vlastní produkce vytvářel s důrazem na jejich obchodní uplatnění – díky obchodním kontaktům za hranicemi Československa – a tržby z jejich prodeje tvořily ne zcela zanedbatelnou součást příjmů jeho společností.

V porovnání s Auerbachem je veřejnosti pravděpodobně známější osoba jiného dobového podnikatele Miloše Havla, majitele společností AB a Lucerna. Jakkoliv oba představují příklady nejúspěšnějších českých podnikatelů meziválečného období, v době poválečné se úspěšnost jejich kariér v emigraci diametrálně odlišovala – zatímco Auerbach se opět vypracoval v úspěšného podnikatele, Havlovi se nepodařilo navázat na své dřívější úspěchy. Rozdílné úspěchy v poválečném období vyplývaly z toho, jak byli pevně spojeni s českým prostředím, v jaké sféře kinematografie byli nejaktivnější, a ve svém důsledku i z toho, v jaké době opustili Československo.

Auerbach a česká meziválečná kinematografie

Podnikání Josefa Auerbacha nebylo od samotných počátků pevně svázané s Československem. Auerbach pocházel z Leszniowa v Haliči, kde se 7. října 1885 narodil rabínovi Joelu Auerbachovi a jeho manželce Ettel.[2] Po absolvování vojenské služby přesídlil do Vídně, kde pokračoval ve stejném oboru jako předtím jeho matka v Leszniowě, tedy prodejem textilního zboží.[3] V roce 1919 přenechal stávající podnik svému bratrovi, přestěhoval se do Československa,[4] a díky kontaktům na své přátele zde začal pracovat jako obchodní zástupce pro českou distribuční a výrobní společnost Moldaviafilm, kterou opustil v březnu 1924.[5] Souběžně se zaměstnáním v Moldaviafilmu se ale zároveň stal vlastníkem a ředitelem další společnosti, Elektafilmu, s níž byl spojený až do opuštění Československa z kraje roku 1939.[6]

Auerbach pro obě půjčovny obstarával organizaci nákupu filmů k další distribuci na českém území a zároveň i získávání nových kontaktů na zahraniční obchodní partnery.[7] Lze téměř jistě předpokládat, že jeho vazby na Vídeň přetrvávaly a že udržoval čilé obchodní styky s tamějšími filmovými společnostmi – do roku 1924 zde měl navíc hlášené trvalé bydliště a bydlela tu jeho manželka s dětmi.[8] Od počátku dvacátých let ale Auerbach při svých obchodech jezdil i jinam než do Rakouska, především do Francie a Německa.[9] Například v listopadu 1922 vedl Auerbach obchodní jednání s francouzskou společností Pathé ohledně možnosti prodeje blíže neurčených filmů.[10]

Kromě nákupu filmů se Auerbach také podílel na vyřizování obchodních záležitostí s biografy nacházejícími se na německy mluvícím území – výkazy cestovního dokládají například jeho cesty do Teplic, Loun a Bratislavy –[11] a stanovování obecných rysů filmů, jež měly jít do výroby. Jeho přístup k tvorbě je v dostupných zdrojích definovaný poměrně vágně, přesto můžeme sledovat, jak v něm rezonuje Auerbachova snaha vyrobit film s důrazem na možnosti jeho obchodního uplatnění – na to mělo mít vliv herecké obsazení a režisér.[12] Podle svého syna se Auerbach nestaral o to, co a jak se bude natáčet, ani nedohlížel na průběh samotného natáčení, podobné povinnosti přenechával jiným zaměstnancům, současně ale ovlivňoval angažování konkrétních tvůrců.[13]

Pro Auerbacha a jeho společnosti přišel zlomový moment společně s nástupem zvukové kinematografie. Na počátku třicátých let se zároveň Elektafilm stal vlastníkem většinového podílu ve společnosti Slaviafilm, dceřiné firmě vídeňského Sascha-filmu. [14] Elektafilm počítal s možností obchodního využití produkce Saschafilmu pro český trh; zároveň se debatovalo i o případných koprodukčních projektech, čímž by se mohlo docílit zlevnění výroby českých jazykových verzí. [15] Od roku 1930 do ukončení výrobní činnosti v roce 1941 vyprodukovaly Auerbachovy společnosti 71 hraných titulů. Další konkurenti už nebyli tak aktivní – Lucernafilm Miloše Havla 47 titulů, Nationalfilm 41 nebo Meissnerfilm 37. [16] Elektafilmu se mimo jiné podařilo vyprodukovat několik výrazných filmových hitů s Vlastou Burianem.

Josef Auerbach se v roce 1932 pokusil o další rozšíření vlivu své společnosti, když se přestěhoval do Paříže, kde bylo jeho hlavním úkolem získávání nových obchodních kontaktů, rozšíření prodeje vlastních filmů a prohloubení spolupráce s francouzskou firmou Gaumont Franco Film Aubert, s níž mimo jiné natáčel francouzské jazykové verze svých filmů. [17] V prvním roce po otevření kanceláře Elektafilmu v Paříži výrazně vzrostl obrat z půjčování do zahraničí – mezi lety 1932 a 1933 stouply tyto tržby z přibližně 831 700 na něco málo přes 2 860 000 korun. V letech 1934 a 1935 se obrat z půjčování filmů do zahraničí pohyboval kolem 2 000 000 korun a roku 1936, po Auerbachově odjezdu z Francie, opětovně klesl na 887 280 korun. Z uvedených čísel mimo jiné vyplývá, že právě Auerbachova přítomnost v Paříži napomohla náhlému vzrůstu tržeb z dovozu.

Auerbachovo odstěhování se do Paříže ale prakticky nic nezměnilo na tom, že i nadále vedl obchodních jednání s partnery a jezdil na obchodní cesty i do jiných zemí. Jasně důkazy o tom podávají zápisy ze schůzí správní rady společnosti – začátkem května 1933 měl Josef Auerbach odcestovat do Polska, aby se tam pokusil navázat obchodní styky za účelem prodeje vlastních filmů, a ještě téhož roku odjel kvůli nákupu filmů do Londýna. [18] S ohledem na to, že francouzské filmy nebyly v Československu nejoblíbenější – zápisy z porad Elektafilmu doslova konstatují, že v Paříži „ničeho pozoruhodného nenatáčí“ –, [19] a z růstu tržeb lze předpokládat, že Auerbach dosáhl většího úspěchu při sjednávání prodeje filmů vlastní produkce. Snahy o proniknutí na francouzský trh Elektafilm opustil na konci roku 1935 a Auerbach už v té době v obavách z budoucího vývoje politické situace v Německu plánoval přestěhovat se do Spojených států Amerických.

Emigrace na začátku druhé světové války

Josef Auerbach odjel z Československa zřejmě v září 1938, kdy podal v Paříži žádost o rozšíření platnosti svého cestovního pasu i pro oblast Ameriky.^[20] Důvodem úmyslu odjet z Československa za hranice byly změny poměrů v nacistickém Německu.^[21] Zároveň se Auerbach chtěl pravděpodobně trvale usadit v USA.

Jisté obavy ze sílících vlivů nacismu můžeme u Auerbacha vidět už na přelomu let 1934 a 1935, kdy se neúspěšně pokoušel změnit své dosavadní rakouské státní občanství na československé – tomuto pokusu přímo předcházel první pokus rakouských nacistů o státní převrat.^[22] Do Spojených států Amerických se poprvé vydal na konci února 1936, přičemž hlavním důvodem této konkrétní cesty mohl být úmysl koupit studio Universal, jež údajně bylo v té době na prodej.^[23] K uzavření transakce ovšem nedošlo, místo toho Auerbach při své cestě do USA založil novou filmovou společnost. Přestože dostupné prameny výslovně nezmiňují její jméno, lze odvodit, že s největší pravděpodobností se jednalo o společnost Optima Pictures Corporation.

Těsně před svým odjezdem se Auerbach pokusil zabezpečit své majetky v Československu. V roce 1938 se pokusil převést akcie Elektafilmu. Pokud by se převod akcií uskutečnil, Auerbach by tak mohl zabránit dosazení árijského správce do své společnosti. Přestože byla smlouva o prodeji uzavřena ještě v roce 1938, před obsazením Československa, tak nakonec nedošlo k jejímu faktickému naplnění, když Národní banka v červenci následujícího roku odmítla udělit devizové povolení k transakci.^[24] Auerbachovi se ovšem alespoň podařilo odejít s finanční rezervou – od Elektafilmu získal 500 tisíc korun jako finanční odměnu,^[25] Slaviafilm mu výměnou za majetek půjčil 200 tisíc korun.^[26]

Auerbachova manželka se synem Norbertem a dcerou Helgou ale stále zůstávali v Praze, a to téměř až do vzniku protektorátu Čechy a Morava – syn Norbert odjel za otcem v průběhu února a manželka Olga s dcerou Helgou opustila české území ve chvíli, kdy Němci překročili hranice.^[27] Nakrátko se celá rodina usadila ve Francii v Deauville, odkud vyrazili přes Bordeaux do Brazílie, až nakonec doputovali do Spojených států Amerických. Josef Auerbach se rozhodl usadit v New Yorku, kde si otevřel kancelář a začal znovu podnikat. Jako úplně první obchod ze všech údajně společně s bratry Mirischovými nakoupil sbírku filmů Samuela Goldwyna a velkou

zásobu popcornu – filmy i popcorn prodávali v průběhu války. Výdělečnost tohoto podniku ukazuje už jen to, že v poválečném období jejich obchodní aktivity nabraly na šířce a intenzitě. Auerbachovo tehdejší podnikání se ale neomezovalo pouze na kinematografii, ale investoval i do realit – po čistě logické úvaze, že se za války investice přesunou do zbrojení a nebudou se ve větší míře stavět nové domy, koupil v New Yorku velké garáže.[28] Z toho můžeme odvozovat, že se Auerbach jako obchodník nespoléhal pouze na jeden obor, ale snažil se rozšířit oblasti svého podnikání a minimalizovat tím riziko ztráty.

O poválečných osudech Josefa Auerbacha se dostupné zdroje zmiňují spíše okrajově. Na aktivity v Československu i přes několikaleté snahy navázat nemohl vzhledem k tomu, že jeho dřívější společnosti byly znárodněny,[29] a s ohledem na politickou situaci nakonec ani neměl důvod se natrvalo vracet. Místo toho zůstal aktivní ve Spojených státech amerických, kde až do své smrti v roce 1968 obchodoval s filmy a podnikal v oblasti realit.[30]

Josef Auerbach vs. Miloš Havel

U osoby Josefa Auerbacha se nabízí srovnání s druhou nejvýraznější podnikatelskou osobností české meziválečné kinematografie Milošem Havlem. Oba dva jmenovaní byli bezpochyby osobnostmi, které určovaly směřování svých společností, u obou můžeme ale při srovnání jejich kariéry vyzorovat vzájemné rozdíly. Na rozdíl od Auerbacha pocházel Miloš Havel z bohaté rodiny a jako jeden z mála českých podnikatelů mohl stavět na finančním základě rodinného jmění a nikoliv začínat od píky jako jeho konkurent Auerbach.[31]

Havel se stal jedním z prvních českých obchodníků, kteří po první světové válce vycestovali za hranice kvůli nákupu filmů, po krachu podniku American Film Company v první polovině dvacátých let se až do druhé světové války věnoval především vedení společnosti AB a jejích filmových ateliérů.[32] Auerbach obstarával navazování obchodních kontaktů v zahraničí a nákup pro distribuci v Československu prakticky po celou dobu svého působení v české kinematografii.[33]

Do výroby se Auerbach na rozdíl od Havla zapojoval pouze na úrovni výběru režiséra a hereckého obsazení – zápisy z porad v takových případech zdůrazňují potenciál na

obchodní uplatnění jednotlivých titulů. Auerbachův syn v pozdějších rozhovorech zdůrazňuje, že otec obchodoval jen s hotovými výrobky a nezasahoval přímo do procesu produkce. Na rozdíl od dalších ředitelů Elektafilmu, Julia Schmitta a Jana Reitera, neřídil produkci jednotlivých filmů, ani nevedl vlastní kina jako další z podílníků společnosti Osvald Kosek. Auerbach se věnoval především výběru a nákupu zahraničních filmů, které Elektafilm posléze distribuoval v Československu. Oproti tomu Miloš Havel měl k produkci výrazně bližší vztah, údajně sám ovlivňoval výslednou podobu natočeného filmu, který mohl být ještě před premiérou na základě jeho připomínek upravován. Podle Jiřího Horníčka se nicméně v průběhu dvacátých let věnoval primárně činnostem společnosti AB, jakožto firmy poskytující technické služby a zázemí jiným výrobcům. Výrobu totiž považoval za příliš riskantní a v této pozici setrval až do druhé poloviny třicátých let, kdy začala produkovat filmy společnost Lucernafilm.^[34] Havel zde figuroval jednak jako producent, ale současně se podílel na vzniku několika scénářů. U obou podnikatelů proto můžeme vidět rozdíl v podnikatelských zájmech – Auerbach zaměřený na distribuci a Havel spojený primárně s provozem ateliérů, potažmo i s produkcí a navíc ve velké míře závislý na síti svých domácích neformálních kontaktů.

Konec druhé světové války znamenal pro oba podnikatele konec nadějí na pokračování dalšího svobodného podnikání v kinematografickém oboru. Josef Auerbach se po zamítnutí žádosti o vydání akcií Elektafilmu na počátku padesátých let zcela přestal zajímat o svoji bývalou společnost v Čechách,^[35] Miloš Havel se nacházel v komplikovanější situaci. Vzhledem k tomu, že i nadále přebýval v Československu, tak mu byla znemožněna práce ve filmovém oboru a do emigrace odešel až na přelomu srpna a září 1952, tedy až po několika letech, během nichž nemohl vyvíjet žádnou systematictější podnikatelskou činnost. Po několika měsících pobytu v Mnichově zažaloval německou společnost UFA o náhrady za smlouvy o filmová práva uzavřené mezi ním a firmou Cautio-Treuhand GmbH v letech 1939–1941. Podle dohody z 13. května 1955 nakonec získal 380 000 marek, z nichž část investoval do pokusu o filmovou výrobu a část do provozu vlastní restaurace a posléze pak květinářství.^[36]

Josef Auerbach v poválečném období pokračoval v již existující spolupráci s producenty bratry Mirischovými, kteří ovšem místo prodeje pražené kukuřice začali produkovat filmy. Auerbach jim pomáhal především s finanční stránkou produkce, Mirischovi mu ostatně sami potom, co odkoupil námět na film *Letka 633* (1964), řekli:

„...nemíchej se do věcí, kterým nerozumíš, ty seš finanční člověk, my jsme ty tvůrčí lidi a zůstaňme u toho.“^[37] Kromě spolupráce s bratry Mirischovými Josef Auerbach ještě navíc vedl vlastní samostatnou distribuční společnost, jejímž prostřednictvím nakupoval a dále prodával filmy až do své smrti v roce 1968.^[38]

Na rozdíl od Auerbacha se ale Havel setkal v kinematografii s neúspěchem, pro odůvodnění rozdílnosti osudů obou mužů můžeme proto vyvozovat několik různých vysvětlení. V první řadě se oba věnovali poměrně odlišné činnosti – zatímco Miloš Havel investoval do rizikové filmové výroby,^[39] Josef Auerbach se věnoval patrně bezpečnějšímu obchodování – nejprve za války s popcornem a nemovitostmi, až později s filmy. Stejně jako v Československu se zabýval distribucí a v případě výroby pouze dojednával dohody se zahraničními koproducenty, přičemž jejich výrobu přenechával svým obchodním partnerům (ať už společníkům z Elektafilmu, nebo bratrům Mirischovým v USA). V druhé řadě pak mohl Havlův neúspěch spočívat i v tom, že byl příliš spojený s českým prostředím. V Československu a později protektorátu Čechy a Morava udržoval Miloš Havel vztahy nejen s osobnostmi uvnitř filmového oboru, ale i s politickými představiteli. Své zájmy prosazoval i prostřednictvím vlastních pozic v rámci oborových organizací, jako byly Svaz filmové výroby, spolek Filmové studio nebo Filmový poradní sbor napojený na státní aparát. Jednalo se ale o konexe, o které přišel s koncem války, jeho jediné významnější kontakty v poválečné emigraci mohli představovat snad jen bývalí činitelé protektorátního filmu jako Wilhelm Söhnel. A za třetí můžeme u Havla spekulovat, že by nový začátek podnikání v emigraci v tom samém oboru znamenal nutnost znovu vybudovat filmové ateliéry, nemluvě o nutnosti prorazit na trhu. Realizace takového plánu bez dřívějších kontaktů a zázemí se zdá jen těžko proveditelná. Veškerý neúspěch ale nelze svádět pouze na aktivity v kinematografii, Miloš Havel navíc prodělal velké sumy peněz při svém provozu restaurace, kde ho okrádali obchodní partneři.^[40]

Porovnáním příkladů obou podnikatelů vyvstávají vzájemné rozdíly ovlivňující jejich poválečné osudy. Na jejich úspěch měla dopad celá řada faktorů – mezi nimi podnikatelské myšlení, neformální sítě vztahů nebo i doba, kdy se rozhodli opustit Československo. Oba dva představují výjimečné mimořádné příklady meziválečných podnikatelů československého filmu, přesto je ale Josef Auerbach výjimkou. Málokterému z Auerbachových konkurentů se s podobným úspěchem podařilo navázat

na své podnikání z dob před zestátněním kinematografie, většina z nich buď zůstala nadále aktivní i v zestátněné kinematografii, nebo kinematografický obor opustila či alespoň nedosahovala výraznějších úspěchů.

Poznámky:

[1] Jiří Havelka, *Kronika našeho filmu*. Praha: Filmový ústav 1967, s. 53.

[2] Žádost o povolení pobytu, 7. 8. 1935. NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, k. 4419, sign. A/548/12.; Lenka Soukupová, *Z Barrandova do Hollywoodu*. Praha: Mladá fronta 2006, s. 17.

[3] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.; Lenka Soukupová, c. d., s. 17.

[4] Záznamy o místě pobytu Josefa Auerbacha, 25. 4. 1935. NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, k. 4419, sign. A/548/12.

[5] Anon., Personalnachrichten. *Internationale Filmschau* 6, 1924, č. 1 (1. 1.), s. 55.

[6] Jedním z podílníků zapsaných v obchodním rejstříku byla i Auerbachova manželka, ta podle všeho ale do chodu společnosti vůbec nezasahovala. Zápis společnosti do Obchodního rejstříku 19. 6. 1923. SOA, f. Krajský soud obchodní, sl. Elektafilm s. s r. o., sign. CXIV272/12.

[7] Jmenování Josefa Auerbacha jednatelem, 5. 3. 1920. SOA, f. Krajský soud obchodní, sl. Moldaviafilm s. r. o., sign. CVIII275/6.; Jmenování Josefa Auerbacha obchodním zástupcem, 22. 4. 1922. SOA, f. Krajský soud obchodní, sl. Moldaviafilm s. r. o., sign. CVIII275/16.

[8] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.; Žádost o povolení pobytu, 7. 8. 1935. NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, k. 4419, sign. A/548/12.

[9] Viz např. Josef Auerbach, Der Film in Frankreich und bei uns. *Internationale Filmschau* 5, 1923, č. 5 (1. 4.), s. 7–8.; Josef Auerbach, Die I. F. im Ausland.

Internationale Filmschau 5, 1923, č. 21 (1. 12.), s. 14.; Anon., Josef Auerbach. *Český filmový zpravodaj* 11, 1931, č. 33 (3. 10.), s. 4.

[10] Protokol ze schůze jednatelů Elektafilmu, 14. 11. 1922, 4. 1. 1923. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL1, inv. č. 1.

[11] Biografie na českém území obstarávali ostatní ředitelé společnosti – archivní materiály explicitně zmiňují Jana Reitera. Protokolové zápisy schůzí jednatelů Elektafilmu, 1922–1928. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL1, inv. č. 1.; Protokol ze schůze správní rady, 12. 5. 1930. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č. 2.; Kniha režii, 1930–1946. NFA, f. Elekta a. s., k. 21, sign. X/a, inv. č. 325.

[12] V době jeho angažmá pro Moldaviafilm vznikl v koprodukcí s rakouskou společností snímek *Muž bez srdce* (1923), lze předpokládat, že mohl ovlivnit, které tvůrce Moldaviafilm pro výrobu nakonec najme. Mohlo se jednat například o režiséra Franze W. Koerbnera a herce Luigi Serventiho, Hanse Junkermanna či herečku Lotte Neumannovou. Josef Auerbach, Deset otázek (anketa). *Film* 3, 1923, č. 23–24 (31. 12.), s. 3.; kolektiv autorů, *Český hraný film I. (1898–1930)*. Praha: NFA 1995, s. 120–121.

[13] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.

[14] Anon., Vídeňský Sascha-Film. *Český filmový zpravodaj* 11, 1931, č. 23–25, s. 20.

[15] Vzhledem k blízkosti Vídně a Slovenska se dokonce uvažovalo o výrobě slovenských jazykových verzí. Protokol ze schůze správní rady, 19. 11. 1930; 21. 11. 1930. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č. 2.

[16] Auerbachovy firmy soustředily výrobní činnost do předválečného období, poslední snímek z jejich dílny vznikl v roce 1941, zatímco největší konkurent – Havlův Lucernafilm – natáčel až v období 1937–1945. Jiří Havelka, c. d., s. 53.

[17] kolektiv autorů, *Český hraný film II (1930–1945)*. Praha: Národní filmový archiv 1998, s. 140, 168.; Jmenování Josefa Auerbacha zástupcem Elektafilmu v Paříži, 19. 11. 1932. NFA, f. Elekta a. s., k. 8, sign. III/a, inv. č. 152.; Protokol o schůzi správní rady, 2. 6. 1931, 17. 11. 1932, 24. 10. 1932. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č.

2.; Anon., Josef Auerbach. *Český filmový zpravodaj* 12, 1932, č. 40 (26. 11.), s. 5.

[18] Protokol o schůzi správní rady, 25. 4. 1933, 12. 10. 1933. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č. 2.

[19] Protokol ze schůze správní rady, 23. 11. 1932. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č. 2.

[20] Žádost o rozšíření platnosti cestovního pasu, 20. 9. 1938. NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, k. 4419, sign. A/548/12.

[21] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.

[22] Žádost o vydání úředního potvrzení, 19. 12. 1934. NA, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, k. 4419, sign. A/548/12.

[23] Informaci nelze ověřit z jiného zdroje. Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.

[24] Josef Auerbach svoje akcie předal do úschovy advokátovi Elektafilmu Bohumilu Dymešovi. Pavel Bednařík, *Arizace české kinematografie*. Praha: Karolinum 2003, s. 66–67.; Odmítnutí svolení k převodu akcií Elektafilmu, 7. 7. 1939. NFA, f. Elekta a. s., k. 18, sign. VII, inv. č. 295.; Zpráva Hermana Glesgena o Elektafilmu, 14. 9. 1939. NFA, f. Elekta a. s., k. 2, sign. I/d, inv. č. 39.

[25] Personální listy a výplaty, 1938–1939. NFA, Elekta a. s., k. 8, sign. III/b, inv. č. 152.

[26] Vyrovnavání dluhů ředitele Josefa Auerbacha, 1939–1944. NFA, Slaviafilm a. s., k. 4, sign. IV/b, inv. č. 68.

[27] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 1/3) (Praha, 8. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.

[28] Lenka Soukupová, c. d., s. 20.; Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 2/3) (Praha, 16. 11. 2004). NFA, Sbírka zvukových dokumentů.

- [29] Protokol o schůzi správní rady, 17. 9. 1946. NFA, Elekta a. s., k. 2, sign. I/c, inv. č. 35.
- [30] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 2/3) (Praha, 16. 11. 2004). NFA, Sběrka zvukových dokumentů.
- [31] Jiří Horníček, *Miloš Havel a český filmový průmysl*. Praha: Univerzita Karlova 2000, s. 18.
- [32] Jiří Horníček, c. d., s. 13.; Srov. Zdeněk Štábla, Vývoj filmového obchodu za Rakouska-Uherska a Československé republiky (1906–1939). In: Ivan Klimeš (ed.), *Filmový sborník historický III*. Praha: Český filmový ústav 1992, s. 14–18.
- [33] Protokolové zápisy schůzí jednatelů Elektafilmu, 1922–1928. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL1, inv. č. 1.; Kniha protokolů schůzí správní rady, 1928–1938. NFA, f. Elekta a. s., k. 1, sign. EL2, inv. č. 2.
- [34] Vzpomínky Havlova bratra nezmiňují, komu byl dopis adresován. Jiří Horníček, c. d., s. 13, 36–38, 99–100.; Václav Maria Havel, *Mé vzpomínky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 1993, s. 99.; Anon., Nová činnost ředitele Julia Schmitta. *Film 14*, 1934, č. 11 (1. 11.), s. 4–5.; kolektiv autorů, *Český hraný film I. (1898–1930)*, s. 165–166.
- [35] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 2/3) (Praha, 16. 11. 2004). NFA, Sběrka zvukových dokumentů.
- [36] Václav Maria Havel, c. d., s. 72–77.
- [37] Rozhovor s Norbertem Auerbachem vedla Eva Strusková (OS 1015 – 2/3) (Praha, 16. 11. 2004). NFA, Sběrka zvukových dokumentů.
- [38] Tamtéž.
- [39] Jedním z Havlových filmů se stal remake snímku *Kristián* (1939), natočený pod názvem *Hilfe, sie liebt mich* (1955). Jiří Horníček, c. d., s. 116.
- [40] Václav Maria Havel, c. d., s. 76–77.